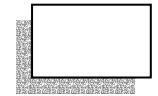
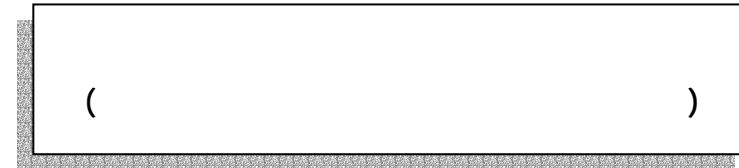
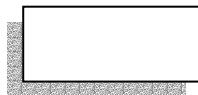
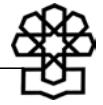
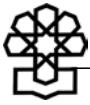

()

۱	مقدمه
۲	انتخابات
۳	نمایندگان دوره دهم
۱۰	هیأت رئیسه دوره دهم
۱۳	تحصیلات و پیشینه نمایندگان
۱۳	کمیسیون‌ها
۱۵	احزاب و فракسیون‌ها
۱۶	کابینه‌های دوره دهم
۱۶	عملکرد و اوضاع اجتماعی دوره دهم مجلس
۱۸	مصطفویات دوره دهم
۱۹	مباحث مطروحه درباره زنان در دوره دهم
۲۰	منابع و مأخذ

: :

انتخابات دوره دهم مجلس شورای ملی، همانند ادوار قبلی، فارغ از تبلیغات و جار و جنجال‌های سیاسی، مبارزات معمول حزبی و فعالیت‌های پارلمانی برگزار شد و اسامی افراد مورد نظر رضاخان به وسیله استانداران، فرمانداران نظامی و انتظامی، آماده و به پایتخت فرستاده می‌شد و در نهایت شاه نتایج انتخابات و ترکیب مجلس را معین می‌کرد.

نعمت‌الله قاضی درباره چگونگی انتخابات آن زمان می‌نویسد: «و رضاخان بر مبنای آن فرمان، تنظیم لیست نمایندگان مورد اعتماد را محرمانه به وزارت کشور ابلاغ می‌کرد و براساس این فهرست، نمایندگان مجلس شورای ملی انتخاب می‌شدند و بر کرسی‌های مجلس تکیه می‌زدند».^۱

علیرضا ملایی توانی نیز می‌نویسد:

«اسناد و مدارک نشان می‌دهند که مداخله آشکار دولت و تلاش برای گزینش نمایندگان «مورد اعتماد»، از چشم آگاهان سیاسی پنهان نبود؛ آنان از نزدیک شاهد پایمال شدن آرای خود بودند و مراتب نگرانی و اعتراضشان را با توصل به اقداماتی چون: تحصن، تجمع، انتشار شب‌نامه‌ها، نامه و عريضه خطاب به وزیر داخله و دربار و مانند آن ابراز می‌داشتند».^۲

البته اسناد و مدارک فراوانی درباره این موضوع وجود دارد که مجموعه آنها در کتابی^۳ انتشار یافته است.

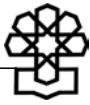
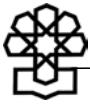
۱. قاضی، نعمت‌الله، علل سقوط حکومت رضاشاه، تهران، آثار، ۱۳۷۲، ص ۱۵۳.

۲. ملایی توانی، علیرضا، مجلس شورای ملی و تحکیم دیکتاتوری رضا شاه، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی .۱۳۸۱، ص ۲۱۹.

۳. اسنادی از انتخابات مجلس شورای ملی در دوره پهلوی اول، تهران، اداره کل آرشیو اسناد و موزه رئیس جمهوری، ۱۳۷۸.

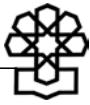
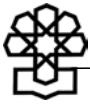
دوره هفتم مجلس شورای ملی تا دوره سیزدهم (۱۳۰۷ تا ۱۳۲۰) دوران تسلط رضاخان بر قوه مقننه بوده است. در این دوران و از جمله در دوره دهم، نهاد مهم قانونگذاری که می‌باید در توسعه و پیشرفت اقتصادی، سیاسی، اجتماعی ایران نقش مهم خود را ایفا کند و بر قوه اجرائیه نظارت کند، در برابر قوای دیگر تضعیف شده و در نتیجه این مرکز قانونگذاری به ابزار تحت امر رضاخان تبدیل شده است.

مجلس شورای ملی در دوره دهم، شاهد دو واقعه بسیار مهم بوده است، واقعه قیام مردم مشهد و کشف حجاب که به کشتار بسیاری از مردم منجر شده است. و همچنین تصویب دو قرارداد امتیازی نفت و تهیه جلد سوم قانون مدنی از جمله کارهای این دوره مجلس است. در این گزارش سعی شده است با استفاده از منابع، به معرفی نمایندگان، هیأت رئیسه، کمیسیون‌ها، احزاب و کابینه‌های دوره دهم مجلس شورای ملی پرداخته و به اجمال عملکرد و اوضاع اجتماعی این دوره را مورد بررسی قرار دهیم.

	حاج سید ابوالقاسم اعتبار (اعتبارالدوله)	بروجرد	۱۸
فوت شد	میرزا محمد تقی طباطبائی بروجردی	بروجرد	۱۹
	دکتر مهدی خان ملکزاده	بم	۲۰
	میرزا کاظم خان مژده‌ی	بندر پهلوی	۲۱
	حاج مختار مشیردوانی	بندرعباس	۲۲
فوت شد	حاج محمد رضا بههانی	بوشهر	۲۳
	شکرالله صفوی	بوشهر	۲۴
	سلطان علی خان سلطانی (شیخ‌الاسلامی)	بهبهان - کهگیلویه	۲۵
	سید اسماعیل ملایری (شیخ‌الاسلامی)	بیجار و گروس	۲۶
	میرزا محمدعلی خان منصف	قائنات (بیرجند)	۲۷
	میرزا عبدالله صادقی (معین‌الرعايا)	تبریز	۲۸
	میرزا ابوالحسن صدر ثقل‌الاسلام	تبریز	۲۹
	میرزا ربیع خان جهانشاهی (صدق‌الملک)	تبریز	۳۰
	میرزا عیسی خان لیقوانی	تبریز	۳۱
	امیر نصرت الدوله اسکندری	تبریز	۳۲
	حاج آقا میرزا فرشی (فرش فروش)	تبریز	۳۳
	مرتضی امین	تبریز	۳۴
	میرزا علی تربیت	تبریز	۳۵
	محمد تقی رفیعی	تبریز	۳۶

	ابوالحسن رضوی	آباده	۱
	مرتضی قلی خان هدایت	اراک	۲
	حاج اسماعیل عراقی	اراک	۳
	حاج محمد رضا اردبیلی	اردبیل	۴
	دکتر قاسم اهری	ارسباران - اهر	۵
فوت شد	دکتر سیداحمدخان احتشام	اصفهان	۶
	حسین خان جلائی (جلاءالسلطان)	اصفهان	۷
	میرزا حسین خان فاطمی	اصفهان	۸
فوت شد	یوسف خان میرزا یانس	اقلیت‌ها (ارامنه جنوب)	۹
	مسیوسه رابخان ساگینیان	اقلیت‌ها (ارامنه شمال)	۱۰
	ارباب کیخسرو شاهرخ	اقلیت‌ها (زرتشیان)	۱۱
	دکتر افمان نهورای	اقلیت‌ها (کلیمیان)	۱۲
	ابراهیم ریگی (مراد)	ایرانشهر - فهرج - بلوچستان	۱۳
	میرزا عبدالباقي جمشیدی	بابل - بار فروش	۱۴
	میرزا معصوم خان حمزه تاش	بابل - بار فروش	۱۵
	میرزا علی اکبر ملکزاده آملی	بابل - بار فروش	۱۶
	ابوالقاسم اعتصام‌زاده	جنورد	۱۷

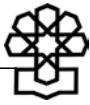
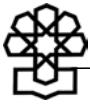

حاکم شد و کرسی معطل ماند	میرزا علی تقی خان مصباح فاطمی	دزفول	۵۹
	محمد آخوند چرچانی	دشت گرگان - یموت	۶۰
	میرزا جواد خان ارکانی	دشت میشان - بنی طرف سوسنگرد	۶۱
	میرزا صادق خان خواجه‌ی (متصر السلطان)	دمادوند	۶۲
	غلامرضا طالش خان رحمت سمیعی	رشت	۶۳
	ابراهیم نبیل سمیعی	رشت	۶۴
	میرزا حسین خان افسار استاجلو	رضائیه	۶۵
	میرزا محمدعلی خان امیرابراهیمی	رسنجان	۶۶
استعفا کرد و آقای عیسی مشار به جای او انتخاب شد*	علی‌اکبر اسدی	سیستان - زابل	۶۷
	سلطان ابراهیم خان افخمی (امیر اشرف)	زنjan	۶۸
	حاج آقا حسین رهبری	زنjan	۶۹
	حبيب‌الله خان مجذوبی	زنjan	۷۰
	دکتر اسماعیل سنگ	ساری - تنکابن	۷۱
	میرزا حسین خان معتصم سنگ	ساری - تنکابن	۷۲

* دادگر، رئیس انجمن نظارت انتخابات دوره دهم و وکیل اول تهران، رئیس ادوار گذشته مجلس شورای ملی و یکی از بنیانگذاران سلسه پهلوی بود که به واسطه عدم صلاحیت اعتبارنامه‌اش رد شد. برای اطلاع بیشتر به کتاب: ابراهیم صفائی، رهبران مشروطه، ج ۲، ص ۶۲۹. و عاقلی، باقر، روز شمار تاریخ ایران، ج ۱، ص ۲۸۶ مراجعه شود.

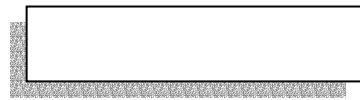
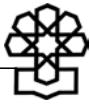
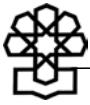
* فرزند محمد ولی خان اسدی، تولیت آستان قدس رضوی، که پس از اعدام محمدوی اسدی در واقعه قیام مشهد، از علی‌اکبر اسدی سلب مصونیت شد و به زندان افتاد. رجوع شود به کتاب مکی، حسین، تاریخ بیست ساله ایران، ج ۶، تهران، علمی، ۱۳۷۴، ص ۳۱۲.

	دکتر میرزا آقاضیاء میرزا حسین خان دادگر (عدل‌الملک)	تربت حیدریه تهران	۳۷
	اعتبارنامه‌اش مطرح نشد*		۳۸
	حسن اسفندیاری (محتشم‌السلطنه)	تهران	۳۹
	مهدی دادرور	تهران	۴۰
	محمد رضا تهرانچی	تهران	۴۱
	دکتر حسین لقمان ادهم	تهران	۴۲
	غلام حسین کاشف	تهران	۴۳
	عبدالحسین نیکپور	تهران	۴۴
	حبیب... لاریجانی	تهران	۴۵
	احمد بهبهانی	تهران	۴۶
	عبدالرحیم شباهنگ	تهران	۴۷
	عیاس مسعودی	تهران	۴۸
	علی خان وکیلی	تهران	۴۹
	لطفعی خان معدل	جهرم	۵۰
	عطاء‌الله خان روحی	جیرفت	۵۱
	جواد شجاع چاغرون	خرم‌آباد - لرستان	۵۲
	فتح‌الله گودرزی‌نیا	خرم‌آباد - لرستان	۵۳
	ضیاء‌الدین نقابت	خرمشهر	۵۴
	میرزا جعفر خان پناهی	خلخال	۵۵
	حمدالله خان بیات ماکو	خوی - ماکو - سلماس	۵۶
	حاج محمد رضا پارسا	خوی - ماکو - سلماس	۵۷
	میرزا حسن خان کفایی (آقازاده خراسانی)	درگز	۵۸

	محسن همراز (فاضل‌الملک)	طوالش - گرگان رود	۹۴
	میرزا حسن‌خان مسعودی خراسانی	تون - طبیس - فردوس - کلشن	۹۵
	حبيب‌الله‌خان نویخت	فسا	۹۶
	علی‌قلی‌خان هدایت	فسا	۹۷
	دکتر عطاء‌الله خان سمیعی	فرومن	۹۸
	جعفر خواجه نوری	فیروزآباد - ایلات خمسه فارس	۹۹
	میرزا باقرخان شاهروندی (کامکار)	قزوین	۱۰۰
	میرزا حسن‌خان کرس	قزوین	۱۰۱
	سید مرتضی‌خان وثوق	قزوین	۱۰۲
	میرزا علی‌اصغر دربانی	قم	۱۰۳
	میرزا علی‌اکبرخان دبیر سهرابی	قوچان	۱۰۴
	میرزا سلیمان‌خان ایزدی	نطنز - کاشان	۱۰۵
	سید محمد علوی	نطنز - کاشان	۱۰۶
	حاج اسد آقا زوار	کاشمر	۱۰۷
	حسن توانا (قزوینی)	کرمان	۱۰۸
	میرزا محمود دستانی	کرمان	۱۰۹
	علی‌خان اعظم زنگنه (امیر کل)	کرمانشاه	۱۱۰
فوت شد	میرزا فتح‌الله خان فزوئی	کرمانشاه	۱۱۱
	میرزا موسی‌خان مرأت	کرمانشاه	۱۱۲
	هدایت الله پالینی	کرمانشاه	۱۱۳
	علی‌قلی‌خان هزار جربی	گرگان	۱۱۴
	حسنعلی میرزا دولتشاهی	خوانسار - گلپایگان	۱۱۵

در جلسه ۵۵ مورخ ۱۳۱۵/۲/۱۳ از او سلب مصونیت شد	سید علیرضا احتشام‌زاده (کنج بخش)	ساوه - زرند	۷۳
	حسن علوی سبزواری (آقا زاده)	سبزوار	۷۴
	محمد تقی میرزا معتضدی	سبزوار	۷۵
	میرزا علی مولوی (نظام‌الاسلام)	گرمود - میانه - سراب	۷۶
	قادر انوشیروانی	سقز و بانه	۷۷
	دکتر حسینقلی‌خان قزل ایاغ	دامغان - سمنان	۷۸
	فرج‌الله آصف	سنندج	۷۹
	خان محمدخان حبیبی	سنندج	۸۰
	میرزا محمدخان وکیلی (وکیل‌الملک)	سنندج	۸۱
	میرزا حسن‌خان مرأت اسفندیاری (مرأت‌السلطنه)	سیرجان	۸۲
	دکتر علی اکبر صدیق (مرزبانیان)	شهرورد	۸۳
	میرزا محمودخان ناصری (صدق‌الدوله)	شوشتار	۸۴
	دکتر موسی جوان	شهر ری	۸۵
	محسن آقا مهدوی	قمشہ - شهرضا	۸۶
	میرعبدالوهاب، مؤید احمدی (مؤید‌الاسلام)	شهرکرد - بختیاری	۸۷
	میرزا یدالله خان دهستانی (نظمی)	شهریار - ساوجبلاغ - کرمان	۸۸
	میرزا محمد تقی خان شانکایی (شانکهایی شیرازی)	فارس - شیراز	۸۹
	سید ابوطالب کازرونیان	فارس - شیراز	۹۰
	حاج غلامحسین ملک	فارس - شیراز	۹۱
	میرزا احمدخان مؤید قوامی	فارس - شیراز	۹۲
	محمد مهدی نمازی	فارس - شیراز	۹۳

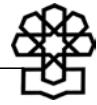
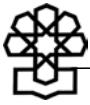

رئیس	میرزا حسن خان اسفندیاری (محتشم‌السلطنه)
نایب رئیس	مرتضی قلی خان بیات
نایب رئیس	حاج میرزا عبدالعلی طباطبائی دبیا (سید‌المحققین)
منشی*	عبدالوهاب مؤید احمدی (مؤید‌الاسلام)
منشی	علی اکبر اسدی
منشی	هدایت‌الله پالیزی
منشی	غلامحسین کاشف
کارپرداز	ارباب کیخسرو شاهرخ
کارپرداز	میرزا حسن خان مخبر فرهمند
کارپرداز	میرزا حسن خان مرآت اسفندیاری (مرآت‌السلطنه)

* انتخاب منشی‌ها و کارپردازان روز ۲۴ خرداد به عمل آمد.

۱. انتخاب هیأت رئیسه سنی و موقتی در تاریخ ۱۵ خرداد ۱۳۱۴ انجام گرفت که در هر دو انتخاب حسن اسفندیاری به ریاست مجلس انتخاب شده بود.

لار	جواد آزادی	۱۱۶
لنگرود - لاهیجان	میرزا احمدخان صفاری	۱۱۷
کمره - خمین - محلات	نصرالله هدایت	۱۱۸
مراگه	موسی‌خان فتووحی	۱۱۹
مراگه	اسکندرخان مقدم	۱۲۰
خیاو - مشکین شهر	حاج میرزا عبدالعلی طباطبائی دبیا (سید‌المحققین)	۱۲۱
خراسان - مشهد	میرزا علی خان اقبال	۱۲۲
خراسان - مشهد	دکتر قاسم غنی	۱۲۳
خراسان - مشهد	میرزا عبدالعلی میرزا (نظام‌التولید)	۱۲۴
خراسان - مشهد	سید‌علی خان مؤید ثابتی	۱۲۵
نهاوند - تویسرکان - دولت آباد - ملایر	میرزا حسن خان مخبر فرهمند	۱۲۶
نهاوند - تویسرکان - دولت آباد - ملایر	هاشم آقا ملک مدنی	۱۲۷
ساوجبلاغ - مکری - مهاباد	علی خان حیدری مکری	۱۲۸
نائین	خان‌بابا طباطبائی نائینی (مخصوص خانی)	۱۲۹
نجف آباد	دکتر عیسیٰ قلی امیر نیرومند	۱۳۰
نیشابور	میرزا حیدر علی خان کمالی	۱۳۱
خوار و رامین - ایوانکی و رامین	سید محمد محیط لاریجانی	۱۳۲
همدان	عبدالحسین اورنگ (شیخ‌الملک)	۱۳۳
همدان	محمد نراقی	۱۳۴
یزد	سید کاظم جلیلی یزدی	۱۳۵
یزد	دکتر شیخ هادی طاهری	۱۳۶
یزد	میرزا محمدحسین نواب (یزدی)	۱۳۷

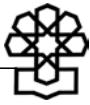
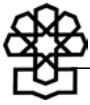
رئيس	میرزا حسن خان اسفندیاری
نایب رئیس	مرتضی قلی خان بیات
نایب رئیس	دکتر شیخ هادی طاهری
منشی	جواد آزادی
منشی	نبیل سمیعی
منشی	هدایت الله پالیزی
منشی	عبدالوهاب مؤید احمدی (مؤیدالاسلام)
کارپرداز	ارباب کیخسرو شاهرخ
کارپرداز	میرزا حسن خان مخبر فرهمند
کارپرداز	میرزا حسن خان مرآت اسفندیاری

رئيس	میرزا حسن خان اسفندیاری (محتشم‌السلطنه)
نایب رئیس	مرتضی قلی خان بیات
نایب رئیس	دکتر شیخ هادی طاهری
منشی	عبدالوهاب مؤید احمدی (مؤیدالاسلام)
منشی	جواد آزادی
منشی	هدایت الله پالیزی
منشی	سیدعلی خان مؤید ثابتی
کارپرداز*	ارباب کیخسرو شاهرخ
کارپرداز	شکرانه صفوی
کارپرداز	میرزا حسن خان مخبر فرهمند

* انتخاب کارپردازان روز ۱۷ مهرماه به عمل آمد.

رئيس	میرزا حسن خان اسفندیاری (محتشم‌السلطنه)
نایب رئیس	مرتضی قلی خان بیات
نایب رئیس	دکتر شیخ هادی طاهری
منشی	عبدالوهاب مؤید احمدی
منشی	هدایت الله پالیزی
منشی	نبیل سمیعی
منشی	جواد آزادی
کارپرداز	ارباب کیخسرو شاهرخ
کارپرداز	میرزا حسن خان مخبر فرهمند
کارپرداز	میرزا حسن خان مرآت اسفندیاری

رئيس	میرزا حسن خان اسفندیاری (محتشم‌السلطنه)
نایب رئیس	مرتضی قلی خان بیات
نایب رئیس	دکتر شیخ هادی طاهری
منشی	عبدالوهاب مؤید احمدی (مؤیدالاسلام)
منشی	جواد آزادی
منشی	هدایت الله پالیزی
منشی	ابوالقاسم اعتضام‌زاده
کارپرداز	ارباب کیخسرو شاهرخ
کارپرداز	میرزا حسن خان مخبر فرهمند
کارپرداز	میرزا حسن خان مرآت اسفندیاری (مرآت‌السلطنه)

	()	*
جمشیدی، همراه، دکتر جوان، سلطان شیخ اسلامی، سیداحمد بهبهانی، احتشامزاده، رهبری، کفایی، لیقوانی، طباطبائی دیبا، ملک مدنی، ارکانی، جهانشاهی، منصف، مؤید احمدی، رضوی، نقابت، مولوی	۱۸	کمیسیون عدیه
دادور، دیبرسهرابی، هزارجریبی، میرزائی، امیرابراهیمی، نائینی، مخبرفرهنگ، دهستانی، اعتبار، مسعودی خراسانی، محمد خان وکیل، مؤید قوامی، مرتضی خان امین، رفیعی، معتقدی، صفاری، مژدهی، مجذوبیانی	۱۸	کمیسیون قوانين مالیه
تریتی، اورنگ، دکتر سنگ، صفوی، میرزائی، دستانی، دکتر خسیاء، دکتر غنی، دکتر قاسمخان اهری، دکتر طاهری، وشوق، آقازاده سبزواری، مؤید ثابتی، کاشف، نواب یزدی، میرزا موسی خان مرآت، روحی، شیخ‌الاسلام ملایری	۱۸	کمیسیون معارف
سمیعی، طهرانچی، وکیلی، نیکپور، نراقی، لاریجانی، کازرونیان، مهدوی، پارسا، قزوینی، مختار مشیری، علوی، محیط، ملکزاده آملی، شاهروودی، طالشخان، شباہنگ، بهبهانی	۱۸	کمیسیون اقتصاد ملی
اسکندری، دادور، دکتر احتشام، حاج میرزا حسین خان فاطمی، صفاری، مژدهی، انشیروواني، جلائی، گودرزی، ساگینیان، آزادی، خواجه نوری	۱۲	کمیسیون داخله
دکتر ادهم، دکتر ملکزاده، افحمری، طالشخان، مهدوی، اعتمادی، بیات ماکو، مؤید ثابتی، سمیعی، مقدم، ناصری، نقۀ‌الاسلام	۱۲	کمیسیون امور خارجه
هزارجریبی، فتوحی، افشار، معتقدی، قزوینی، شهرابخان ساگینیان، اسدی، پناهی، چاغرون، شاهروودی، رضوی، گرگانی	۱۲	کمیسیون طرق
اعظم زنگنه، جهانشاهی، مرآت اسفندیاری، حبیبی، پالیزی، معتقدی	۶	کمیسیون نظام
ارباب کیخسرو، مخبر فرهمند، ساگینیان، دربانی، حاج غلامحسین ملک، امیر نیرومند	۶	کمیسیون پست و تلگراف

* اعضای کمیسیون‌های انتخابی در تاریخ ۲۵/۲/۱۴۰۳ انتخاب شدند.

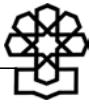
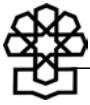
تحصیلات قدیم در حد اجتهاد	۱ درصد
تحصیلات قدیم در حد مدرسی	۲۱ درصد
تحصیلات قدیم در حد سطح	۲۶ درصد
تحصیلات جدید در حد دکترا	۸ درصد
تحصیلات جدید در حد لیسانس، فوق لیسانس و مهندسی	۵ درصد
تحصیلات جدید در سطح دپلم و فوق دپلم	۶ درصد
تحصیلات جدید در حد متعارف و ابتدایی	۳۳ درصد
*	
نمایندگانی که برای اولین بار انتخاب شده بودند	۲۱ درصد
نمایندگانی که دارای یک تا هشت سال سابقه نمایندگی بودند	۷۹ درصد

* مروارید، یوش، همان، ص ۱۷۰ و ۱۷۱.

در این بخش فقط به نام کمیسیون‌ها، تعداد و اسامی اعضا در اولین دوره انتخابات کمیسیون‌ها اشاره شده است.

۱. مروارید، یوش، ادوار مجالس قانونگذاری در دوران مشروطیت، ج ۲، ص ۱۷۰.

۲. مذاکرات مجلس شورای ملی دوره دهم تقیینی، ص ۳۶ و ۳۷.

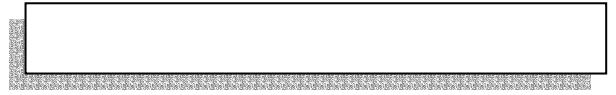

۱. کابینه محمدعلی فروغی

۲۷ خرداد ۱۳۱۴ شمسی برابر با ۱۶ ربیع الاول ۱۳۵۴ هجری قمری
هیأت دولت به تاریخ ۱۰ آذر ماه ۱۳۱۴ شمسی مجبور به استعفا شد.

۲. کابینه محمود جم - مدیرالملک

۱۲ آذر ۱۳۱۴ شمسی برابر با ۱۹ رمضان ۱۳۵۴ هجری قمری
کابینه جم، همان وزرای قبلی فروغی بودند و خود جم علاوه بر رئیس وزرا بودن،
سمت وزیر داخله را نیز به عهده داشت.

دهمین دوره قانونگذاری مجلس شورای ملی روز پنجم شنبه ۱۵ خرداد ۱۳۱۴ شمسی
برابر با ۴ ربیع الاول ۱۳۵۴ هجری قمری و ۶ ژوئن ۱۹۳۵ میلادی افتتاح شد.
با افتتاح مجلس شورای ملی در تاریخ ۱۵ خرداد ۱۳۱۴ فروغی رئیس وزراء
استعفای دولت را اعلام نمود و مجدداً هیأت دولت را در تاریخ ۲۷ خرداد ۱۳۱۴ به
مجلس شورای ملی معرفی کرد.^۱

در جلسه دوم مجلس، اعتبارنامه اکثر نمایندگان مورد تصویب قرار گرفته و مجلس
رسمیت یافت.^۲

۱. شجیعی، زهرا، نخبگان سیاسی ایران از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی، تهران، سخن، ۱۳۷۲، ج ۳، صص ۱۷۵-۱۷۲ و همچنین کتاب ادوار مجلس قانونگذاری در دوران مشروطیت، یونس مروارید، ج ۲، ص ۱۷۲ و ۱۸۱.

۲. شجیعی، زهرا، نخبگان سیاسی ایران، تهران، سخن، ۱۳۷۲، ج ۳، ص ۱۷۲.

۳. مروارید، یونس، ادوار مجلس قانونگذاری در دوران مشروطیت، تهران: اوحدی، ج ۲، ص ۱۳۷۷، ۱۳۷۷، ص ۱۵۷.

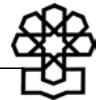
پس از قبضه شدن دولت به دست رضاخان هرچه قدرت او بیشتر می شد، در تعطیلی روزنامه ها، مجلات، انحلال احزاب، توقيف و به حبس کشیدن افراد اقدامات بیشتری نشان می داد. بدین ترتیب، در دوره دهم نیز از فعالیت احزاب و مطبوعات خبری نیست. نویسنده کتاب احزاب سیاسی در ایران چنین می نویسد:

«قلع و قمع همه شخصیت ها و حرکت های مخالف در مرکز و گوشہ کنار کشور از جمله رجال ملی و دولتی اصلاح طلب یا مقترن و به زیر سلطه درآوردن کامل مجلس و مطبوعات همگی سبب شد که زمینه و میدانی برای تداوم یا ظهور و حضور احزاب و تشکیلات سیاسی و نخبگان و سرآمدان فعال، وجود نداشته باشد و در عین حال احزاب کمونیستی نیز رسمیاً غیرقانونی اعلام شدند».^۱

حسین تبریزی نیز می نویسد: «از این دوره (دوره ششم) به بعد دیگر نشانی از فعالیت سیاسی احزاب و موافقان و مخالفان به مفهوم واقعی حزب نه در مجلس و نه در خارج از آن دیده نمی شود. جراید مستقل و ملی آزادیخواه همگی تعطیل می شوند و دوران فترت اجباری احزاب آغاز می گردد ... و مجلس یکسره و یکدست از وکلای رضاشاهی انباسته شد ... و سرانجام پرونده آنها به همراه دموکراسی و آزادی و مشروطه گری به وسیله رضاخان به مدت ۱۵ سال بسته شد».^۲

۱. مدیرشانه چی، محسن، احزاب سیاسی ایران، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۵، ص ۵۳.

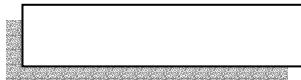
۲. تبریزی نیا، حسین، علل ناپایداری احزاب سیاسی در ایران، بی جا، بین الملل، ۱۳۷۱، صص ۱۷۸-۱۷۷.

روز ۲۷ دی ۱۳۱۵ داور وزیر مالیه لایحه‌ای به مجلس شورا تقدیم نمود که شامل دو قرارداد امتیازی بود، یکی برای استخراج نفت قسمتی از شرق و شمال شرق ایران و دیگری راجع به لوله نفت به دو شرکت امریکایی.^۱

این لایحه به کمیسیون‌های خارجه و بودجه و اقتصاد مجلس فرستاده شد و کمیسیون‌های مذبور هم جلسه مشترکی تشکیل داده بدون هیچ‌گونه بحث تصویب و فوراً گزارش آن در جلسه ۸۸ مجلس مورخ ۱۵ و ۱۸ بهمن ۱۳۱۵ مطرح گردید و در همان جلسه بدون هیچ‌گونه بحث فقط با تغییر یک کلمه «که» به اتفاق آرا به تصویب رسید.^۲

دیگر قوانین مصوب این دوره عبارتند از: قانون تصویب عهدنامه اقامت و تجارت بحرپیمایی منعقده بین دولت ایران و شوروی در ۱۳۱۴/۷/۲۴، قانون تصویب قرارداد مودت و حکمیت منعقده بین ایران و اتریش در ۱۵ خرداد ۱۳۱۶، قانون تصویب موافقتنامه راجع به اصلاح خط سرحدی بین ایران و ترکیه در ۱۳۱۶/۳/۲۰ و قوانین اجازه استخدام مهندسان، متخصصان، اساتید تبعه کشورهایی از قبیل: آلمان، فرانسه، سوئیس، دانمارک و ... که در زمان‌های مختلف در مجلس تصویب شدند.

در دوره دهم مجلس شورای ملی ۱۲۰ مورد قانون به تصویب رسید که در اینجا به مهمترین آن‌ها اشاره می‌گردد:

۱. قانون افزایش سرمایه بانک ملی ایران از ۸ میلیون ریال بدو تأسیس به ۳۰۰ میلیون ریال مصوب ۱۷ تیر ۱۳۱۴ شمسی.

۱. مجموعه قوانین موضوعه و مسائل مصوبه دوره دهم قانونگذاری، ص ۲۴.
۲. مکی، حسین، تاریخ بیست‌ساله ایران، ج ۶، ص ۳۲۵، مشروح این قرارداد در ص ۳۵۵ تا ۳۵۵ این کتاب و همچنین در مجموعه قوانین موضوعه و مسائل مصوبه دوره دهم قانونگذاری ص ۲۹۱ تا ۳۱۶ آمده است.
۳. .

یک ماه از فعالیت دوره دهم مجلس نگذشته بود که واقعه قیام مسجد گوهرشاد مشهد به وقوع پیوست. با تحصن مردم در مسجد گوهرشاد، قزاقان در نیمه شب ۲۲ تیر ماه ۱۳۱۴ به مسجد گوهرشاد حمله کردند و تعداد زیادی از مردم بی‌گناه را به خاک و خون کشیدند.

بنابر شواهد موجود در مذاکرات مجلس متأسفانه نمایندگان مجلس در مقابل این جنایت رضاخان واکنشی نشان ندادند.^۱

شش ماه پس از واقعه قیام مشهد، رضاخان به صورت جدی مصمم به اجرای کشف حجاب شد و در نهایت آن را به مرحله عمل رساند. رضاخان در ۱۷ دی ۱۳۱۴ شمسی نخستین کسی بود که به اتفاق همسر و دخترانش رسمآ بدون حجاب، در جشن دانشسرای مقدماتی دختران ظاهر شد، در آن روز شاه نطقی کرد و مراسم به آرامی پایان یافت. در پایان جشن، رضاخان به محمود جم (نخست وزیر) می‌گوید:

«از خودتان شروع کنید، هر هفته یکی از وزرا در باشگاه شاهنشاهی یک مهمانی عمومی ترتیب بدهد، اولین مهمانی را من برپا کردم».^۲

از جمله مصوبات این دوره، جلد سوم قانون مدنی است که مشتمل بر ۱۲۹ ماده است (اثبات دعوی) و در جلسه اول مورخ ۱۳۱۴/۷/۱۳ به تصویب رسید.^۳

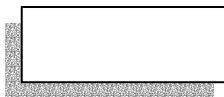
قانون راجع به مؤسسات حمل و نقل و همچنین قرارداد تصفیه محاسبه بین دولتين ایران و آلمان (پرداخت‌های مالی، مال التجاره صندوق تهاتر آلمان و بانک ملی ایران و ...) از دیگر مصوبات این دوره است که در ۷ دی ۱۳۱۴ بین ایران و آلمان امضا شد.

۱. البته پس از سقوط رضاخان، فاجعه مشهد دو مرتبه در مجلس مطرح شد. یک بار در سال ۱۳۲۶ در مخالفت با اعطای سمت وزیر جنگ به محمود جم و بار دیگر در مخالفت با طرح اعطای لقب کبیر به رضاخان که در نهایت این طرح به تصویب رسید.

۲. مکی، حسین، تاریخ بیست‌ساله ایران، ج ۶، ص ۲۹۷.
۳. مجموعه قوانین موضوعه و مسائل مصوبه دوره دهم قانونگذاری، ص ۲۴.

«اما در زمینه قانونگذاری درخصوص زنان، قانونگذاران دوره رضاشاه همان راهی را ادامه دادند که در دوره قاجار در پیش داشتند، یعنی اصولی را به تصویب رساندند که در آن جنسیت کاملاً رعایت شده و مردمداری (پدرسالاری) جوهره این اصول می‌باشد». ^۱

۱. تبریزنا، حسین، علل ناپایداری احزاب سیاسی در ایران، بی‌جا، بین‌الملل، چاپ اول، چاپ اول، ۱۳۷۱.

۲. شجیعی، زهرا، نخبگان سیاسی ایران، (از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی)، تهران، سخن، ج سوم، چاپ اول، ۱۳۷۲.

۳. صفائی، ابراهیم، رهبران مشروطه، تهران، جاویدان، چاپ دوم، ۱۳۶۳.

۴. عاقلی، باقر، روزشمار تاریخ ایران (از مشروطه تا انقلاب اسلامی)، تهران، گفتار، ج اول، چاپ دوم.

۵. فرهنگ قهرمانی، عطاء...، اسامی نمایندگان مجلس شورای ملی از آغاز مشروطیت تا دوره ۲۴ قانونگذاری، تهران، بی‌نا، ۱۳۷۹.

۶. قاضی، نعمت...، علل سقوط حکومت رضاشاه، تهران، آثار، ۱۳۷۲.

۷. مجموعه قوانین موضوعه و مسائل مصوبه دوره دهم قانونگذاری.

۸. مدیر، شانه‌چی، محسن، احزاب سیاسی ایران، بی‌جا، رسا، چاپ اول، ۱۳۷۵.

۹. مروارید، یونس، نگاهی به ادوار مجالس قانونگذاری در دوران مشروطیت، ج ۲، تهران، اوحدی، ۱۳۷۷.

۱۰. مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت ارشاد، فهرست مباحث مطرح شده درباره زنان

۱. ناجی راد، محمدعلی، موافع مشارکت زنان، در فعالیت‌های سیاسی، اقتصادی ایران پس از انقلاب تهران، کویر، ۱۳۸۲، ص ۲۴۳.

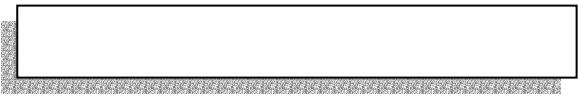
۲. قانون تشکیلات مؤسسه راهآهن دولتی ایران مصوب ۱۳۱۴/۵/۱۲ شمسی.

۳. قانون وکالت، مشتمل بر ۵۵ ماده مصوب ۱۳۱۴/۶/۲۰ شمسی، این قانون به موجب قانون وکالت مصوب ۱۳۱۵/۱۱/۲۵ در مجلس نسخ شد و قانون جدید در همان جلسه با ۵۸ ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

۴. قانون کدخایی مصوب ۲۰ آذر ۱۳۱۴ شمسی.

۵. قانون بیمه، مشتمل بر ۳۶ ماده مصوب ۱۳۱۶/۲/۷.

۶. قانون دفتر اسناد رسمی، مشتمل بر ۶۵ ماده مصوب ۱۵ خرداد ۱۳۱۶ شمسی.

در ۲۴ دوره مجلس شورای ملی فقط ۴۹۰ عنوان قانونگذاری درباره زنان می‌باشد که در این دوره فقط ۳ عنوان در مجلس مطرح و مورد بررسی و تصویب قرار گرفت.

۱. «ازدواج دختری که تحت قیومیت است»، ^۲

- ۵ مرداد ۱۳۱۴، جلسه ۱۳.

۲. «زنی که هم قیم و هم شوهر داشته باشد».^۳

- ۵ مرداد ۱۳۱۴، جلسه ۱۳.

۳. «جهیزیه و هدایای شوهر به زن».^۴

- آبان ۱۳۱۴، جلسه ۲۸.

دکتر ناجی راد درباره قانونگذاری درباره زنان عصر پهلوی اول می‌نویسد:

۱. مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت ارشاد، فهرست مباحث مطرح شده درباره زنان در ۲۴ دوره مجلس شورای ملی، ۱۳۷۴، ص ۴۵.

۲. مذاکرات مجلس دوره دهم تئینیه، ص ۱۲۸ تا ۱۴۳ ذیل ماده ۹، قانون مدنی.

۳. ذیل مده، ۱۲۰۹، قمری، میلادی.

۴. صص ۲۹۴، ۲۹۵ ماده، ۱۳۱۲، قمری، میلادی

- در ۲۴ دوره مجلس شورای ملی، ۱۳۷۴.
۱۱. مشروح مذاکرات مجلس دوره دهم تقنینیه، چاپخانه مجلس.
۱۲. مکی، حسین، تاریخ بیست‌ساله ایران، تهران، چاپ چهارم، علمی، ۱۳۷۴. ج. ۶.
۱۳. ملایی توانی، علیرضا، مجلس شورای ملی و تحکیم دیکتاتوری رضاشاه، تهران، مرکز استناد انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۱.
۱۴. ملکی، حسین، دولتهای ایران در عصر مشروطیت، تهران، اشاره، چاپ اول، ۱۳۷۰.
۱۵. ناجی‌راد، محمدعلی، موافع مشارکت زنان در فعالیت‌های سیاسی، اقتصادی ایران پس از انقلاب، تهران، کویر، چاپ اول، ۱۳۸۲.

:

آشنایی با تاریخ مجالس قانونگذاری در ایران (دوره دهم - ۱۵ خرداد

۱۳۱۴ تا ۲۲ خرداد ۱۳۱۶ شمسی)

Report Title: An Introduction of History of the Legislative Assembly in Iran (the Tenth Parliament – 1935 – 1937)

: گروه مطالعات بنیادین حکومتی

: عباس باقری

: سیدیونس ادیانی

: معاونت پژوهشی

: طاهره صفری نهاد

:

:

در انتهای گزارش درج شده است.